

سنجش و ارزیابی مؤلفه‌های مؤثر بر تخریب‌گری (وندالیسم) در فضاهای سبز عمومی (مطالعه موردی: پارک‌های منطقه ۱۱ شهرداری تهران)

محمود رحیمی*، بهمن رضایی**

تاریخ دریافت مقاله: ۹۶/۸/۸

تاریخ پذیرش مقاله: ۹۶/۱۰/۱۲

چکیده

وندالیسم به عنوان پدیده اجتماعی می‌تواند اثرات مالی، روانی و اجتماعی زیادی را بر جامعه تحمیل نماید. با توجه به وقوع این پدیده در ارتباط با اموال عمومی و یا در مکان‌های که جامعه ذی‌نفع آن محسوب می‌شود پرداختن به آن دارای اهمیت است. در این پژوهش به بررسی مؤلفه‌های مؤثر بر وندالیسم در پارک‌ها پرداخته شده است. پارک‌ها به عنوان فضای سبز عمومی سبب افزایش حس مشارکت و تعلق و خلق فضاهای سرزنده در شهر می‌شوند که وندالیسم به عنوان عاملی جهت کاهش کارکردهای فضاهای عمومی سبز (پارک‌ها) مطرح می‌شود. در این راستا پژوهش حاضر که با بهره‌گیری از روش تحقیق توصیفی - تحلیلی و جهت سنجش مؤلفه‌ها مؤثر بر وندالیسم از پرسشنامه استفاده شده است. برای بررسی تعیین روایی پرسشنامه از نظر اساتید و کارشناسان متخصص در این زمینه استفاده شده است و جهت تعیین پایایی پرسشنامه از روش آلفای کرونباخ استفاده شده است. روش نمونه‌گیری به صورت غیرتصادفی - اتفاقی انتخاب گردیده و حجم جامعه نمونه ۳۰۰ نفر انتخاب گردیده است. تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده با استفاده از روش‌های آماری - توصیفی و با استفاده از نرم‌افزار SPSS انجام شده است و جهت بررسی متغیرها از آزمون تحلیل واریانس یکطرفه برای مقایسه میانگین و از آزمون‌های استنباطی لاندا و گاما جهت بررسی متغیرهای زمینه‌ای استفاده شده است و در نهایت جهت سنجش تأثیرگذاری مؤلفه‌ها از آزمون رگرسیون و تحلیل مسیر بهره گرفته شده است. نتایج حاصل از تحلیل گویای آن است که در پارک‌های مورد مطالعه به ترتیب عوامل اجتماعی، موقعیت مکانی و عوامل فردی بیشترین تأثیرات را بر متغیر وابسته وندالیسم داشته‌اند. در نهایت مشخص گردید که مؤلفه‌های اجتماعی و فردی به صورت مستقیم و غیرمستقیم و مؤلفه‌ی موقعیت مکانی به صورت مستقیم بر وندالیسم مؤثر بوده است.

واژگان کلیدی

وندالیسم، مؤلفه‌ها، فضاهای سبز عمومی، پارک

* استادیار گروه شهرسازی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

** کارشناس ارشد برنامه ریزی شهری، دانشگاه عدالت، تهران، ایران.

مقدمه

وندالیسم به مفهوم داشتن نوعی روحیه بیمارگونه به کار رفته و مبین تمایل به تخریب آگاهانه، ارادی و خود خواسته اموال، تاسیسات و متعلقات عمومی است (ماهنامه پیام سبز، ۱۳۹۲: ۱۶). ژانورن^۱ (۱۹۶۳)، ویلکینسن^۲ (۱۹۹۵)، هوبر^۳ (۱۹۹۱) آن را مرضی مدرن و نوظهور دانسته‌اند که به مثابه معضلی اجتماعی تا نیم قرن پیش مطرح نبوده است (میرفردی و دیگران، ۱۳۹۱: ۱۸۶). امروزه وندالیسم به ویژه در شهرهای بزرگ به پدیده مشهود می‌باشد. به طوری که می‌توان وندالیسم را یک جرم بزهکارانه که شامل آسیب‌رساندن و از شکل انداختن اموال متعلق به اشخاص دیگر و یا اموال عمومی دانست (علیوردی‌نیا و همکاران، ۱۳۹۲: ۵۴). کوهن به پنج نوع از وندالیسم اشاره می‌کند، وندالیسم ماهرانه، اکتسابی، کینه‌جویانه، مخرب و نمایشی (Sanders, 1981: 139). اسکوغان^۴ معتقد است که مفهوم وندالیسم وجه اشتراکی با مفهوم بی‌نظمی دارد و وندالیسم یک بی‌نظمی فیزیکی محسوب می‌شود (Ceccato & Haining, 2005: 1638). گارث ایسو^۵ وندالیسم را روشی در ابراز سرخوردگی، انتقام گرفتن و یا نشان دادن خشم و یا جلب توجه برای یک موضوع خاص عنوان می‌نماید (Garth Esau, 2007: 104). با افزایش مشکلات زندگی روزمره مقاومت انسان در برابر آن بتدریج کاهش می‌یابد. در این حال تجمیع استرس زندگی در یک فرد سبب آشکار شدن اشکال مختلف کینه، خشم، حسادت، نفرت و اشتیاق می‌شود آثار برخی از این احساسات با کمی توجه به اطراف به ویژه در فضاهای سبز عمومی به راحتی قابل مشاهده است (Yavuz and Kulglu, 2011: 7). بنابراین می‌توان بیان داشت که پدیده وندالیسم در فضاهای عمومی سبز همچون پارک‌ها اتفاق می‌افتد که اولین تاثیرات آن بر این فضاها کاهش تعاملات اجتماعی، افزایش ناراضی‌ت استفاده‌کنندگان، افزایش ترس و ناآرامی و ناپهنجاری و سبب کاهش استفاده از فضاهای سبز عمومی می‌شود. همچنین از جنبه‌های دیگر این موضوع قابل بررسی می‌باشد. از جمله زیان‌های اقتصادی ناشی از تعمیر و بازسازی وسایل تخریب شده می‌باشد. از بعد روانشناختی زشت شدن مناظر و فضاهای پارک تاثیر منفی زیادی بر روحیه افراد استفاده‌کننده از این فضاها دارد که در نهایت این پدیده سبب کاهش رفاه شهروندان می‌گردد (قاسمی و همکاران، ۱۳۸۸: ۴۸). از سوی دیگر افرادی که در کلانشهرها زندگی می‌کنند به ندرت به فضاهای طبیعی بیرون از شهر دسترسی دارند. شاید بهترین فضای که می‌تواند محلی برای آرامش و بازسازی روحی و جسمانی ساکنین و جای برای تعامل و گفتگو بین افراد مختلف باشد پارک‌های شهر است، لذا شناسایی عوامل و مولفه‌های موثر بر کاهش وندالیسم در پارک‌ها دارای اهمیت زیادی است. فرومدی متغیرهای شخصیتی، وضعیت اجتماعی و ویژگی‌های جمعیت شناختی را از عوامل موثر بر پدیده وندالیسم در پارک‌ها می‌داند (فرومدی، ۱۳۹۲: ۱۲۸). خاکپور و حسینی عوامل ایجاد کننده وندالیسم را در ویژگی‌های شخصی و فردی، شرایط اجتماعی و اقتصادی جامعه و فرد و عوامل محیطی مطرح می‌نمایند (خاکپور و حسینی، ۱۳۹۳: ۵۶). وندالیسم یا تخریب اموال عمومی، به عنوان عارضه‌ای جبران‌ناپذیر بر منابع و امکانات جوامع امروزی، هر ساله خسارات فراوانی را به سرمایه‌های ملی و عمومی وارد می‌سازد. در بسیاری از شهرهای بزرگ وندالیسم به صورت مشکلی حاد که نه تنها سلامتی و امنیت جامعه را به مخاطر می‌اندازد، بلکه هزینه‌های گزافی را تحمیل مالیات دهندگان و شهروندان می‌کند. امروزه پدیده وندالیسم از جنبه‌های مختلفی مورد بررسی قرار می‌گیرد. از بعد روانشناسی به علل روانی و تربیتی، از بعد اقتصادی افزایش هزینه‌های بازسازی و تعمیر، از بعد اجتماعی وجود مشکلات اجتماعی از جمله شکاف طبقاتی و از نظر مدیران و برنامه‌ریزان شهری طراحی و جایگزینی وسایلی با هدف کاهش وندالیسم مورد بررسی بوده است. از آنجایی که وندالیسم بیشتر در فضاهای عمومی به ویژه پارک‌ها رخ می‌دهد این مسئله سبب کاهش احساس امنیت، کاهش مشارکت و حس تعلق و اعتماد عمومی و در بعد اقتصادی افزایش هزینه‌ها و در بعد زیباسازی سبب نازیبایی‌های شهری در پارک‌ها می‌شود لذا توجه به عوامل و مولفه‌های موثر در کاهش وندالیسم دارای اهمیت زیادی می‌باشد. البته نباید فراموش کرد که بروز رفتار ناپهنجار (وندالیسم) را می‌توان به نوعی رفتاری تلافی‌جویانه و ناآگاهانه از برداشتی دانست که پاره‌ای از شهروندان از نوابری و عدم آگاهی از حقوق خود در شهر و از اموال عمومی دارند. با توجه به مطالب ذکر شده این پژوهش به بررسی عوامل و مولفه‌های تاثیرگذار در ایجاد وندالیسم در منطقه یازده تهران پرداخته است. این منطقه در بخش مرکزی شهر تهران واقع شده است. مساحت کل منطقه ۱۲۰۵ هکتار و داری ۶۹ هکتار فضای سبز می‌باشد. سرانه فضای سبز در این منطقه ۲/۵۷ متر مربع است که با توجه به حداقل سرانه پیشنهادی وزرات مسکن و

1 - Janoren
2 - Wilkinson
3 - Huber
4 - Skogan
5 - Garth Esau

شهرسازی (۷ متر مربع) بسیار پایین است. علاوه بر سرانه پایین فضای سبز پراکنش نامناسب این فضا در سطح منطقه نیز از جمله مشکلات این منطقه می‌باشد. به طوری که از کل پارک‌ها و بوستان‌های موجود در منطقه تعداد ۵ پارک در محدوده ناحیه ۱ و تعداد ۶ پارک در محدوده ناحیه ۳ و تعداد ۸ پارک در محدوده ناحیه ۴ مکانیابی شده و در ناحیه ۲ پارکی موجود نمی‌باشد. همچنین با توجه به تراکم بالای جمعیت، فرسودگی بخشی از بافت‌های آن و مشکلات ذکر شده فضای سبز موجود در منطقه باعث عدم استقبال خانواده‌ها و کاهش مشارکت و نظارت اجتماعی در پارک‌ها شده است که این امر زمینه را برای پدیده‌ی وندالیسم مهیا نموده است. از این رو این پژوهش به دنبال پاسخ گویی به سوالات زیر می‌باشد.

۱. چه رابطه‌ای میان متغیرهای زمینه‌ای و تخریب‌گری (وندالیسم) وجود دارد؟
۲. چه رابطه‌ای میان متغیرهای فردی و اجتماعی و موقعیت مکانی با تخریب‌گری (وندالیسم) وجود دارد؟
۳. مهم‌ترین مولفه‌های مؤثر بر کاهش وندالیسم در پارک‌های منطقه ۱۱ شهرداری تهران کدامند؟

پیشینه پژوهش

جدول ۱- پیشینه پژوهش

عنوان	سال	نویسنده / نویسندگان	نتایج
بازشناسایی روش‌ها و شیوه‌های طراحی محیطی برای پیشگیری از تخریب‌گرایی فضا	۱۳۸۷	محسن فیضی، سید باقر حسینی، سینارزاقی اصل	هدف پژوهش شناخت مفهوم تخریب‌گرایی و تعیین مهم‌ترین کیفیات هنجاری محیطی وابسته به آن است. در این ارتباط برخی مشاهدات محیطی در شرایط ایران و در جهت کشف و بازشناسی مظاهر وقوع تخریب‌گرایی صورت پذیرفته است. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که فلسفه استفاده از طراحی برای کاهش تخریب‌گرایی، کاهش فرصت‌ها و قابلیت‌ها برای وقوع جرم است. شیوه‌ها و ابزارهایی همچون طراحی فضاهای قابل دفاع، طراحی محیط برای جلوگیری از تخریب‌گرایی ایجاد حس تعلق و ... می‌تواند به میزان قابل توجهی مانع از بروز این پدیده در سطح شهر و فضاهای همگانی آن شوند.
بررسی جامعه شناختی عوامل مؤثر بر شیوع وندالیسم در شهر خلخال	۱۳۹۰	قیوم قیومزاده	نتایج پژوهش گویای ارتباط معنادار بین متغیرهای اجتماعی و اقتصادی مؤثر در گرایش به رفتارهای وندالیستی دانش آموزان است.
شهر نشینی، بیگانگی اجتماعی و رفتارهای وندالیستی جوانان	۱۳۹۰	سروش فتحی، حامد محمدی	نتایج پژوهش نشان می‌دهد که پسران بیشتر به رفتارهای وندالیستی دست می‌زنند و این پدیده در فرزندان خانواده‌هایی سطح پایین‌تر از نظر اقتصادی و اجتماعی و بهرمندی از تسهیلات شهری، شایع‌تر است. همچون رفتارهایی تخریب‌گرایانه و ویرانگر ناشی از بریدگی و عدم پیوند فرد یا جامعه شهری و بیگانگی اجتماعی است.
تاثیرات میزان فقر در محلات شهری بر مبنای میزان بزهکاری	۲۰۰۰	Hershfeild	نتیجه گرفته است که هر مقدار میزان فقر در محلات شهری بالاتر باشد میزان ارتکاب نوجوانان در این محلات به جرائم خشونت آمیز بیشتر خواهد بود و با ایجاد فرصتی برای اسکان خانواده‌های ساکن مناطق فقیر نشین در محلاتی که داری میزان پایین تری از فقر هستند می‌توان بر کاهش میزان ارتکاب نوجوان به جرائم خشونت‌آمیز شد.
بزه‌کاری با تاکید بر خشونت، سرقت وندالیسم در میان نوجوانان دبیرستان البرتا	۲۰۰۴	Gillis	این پژوهش به شکل پیمایشی انجام شده است. و در آن به ارتباط بین متغیرهای پژوهش یگانگی(همدلی)، کنترل انگیزشی، تعهدات اجتماعی با متغیرهای خشونت، سرقت و ندالیسم پرداخته شده است. نتایج پژوهش گویای آن است که بین یگانگی و کنترل انگیزش با خشونت و وندالیسم رابطه‌ی معنی داری وجود دارد، اما میان تعهدات اجتماعی و سه رفتار بزه- کاری مورد تاکید رابطه معنی داری مشاهده نشده است.
کنترل تاثیرات عوامل خانودگی بر روابط بین جوانانی که در معرض معرض بزهکاری قرار گرفته‌اند	۲۰۰۵	Ball	نوجوانان پسر نسبت به نوجوانان دختر، نسبت بالاتری از انجام جرم و دستگیری را دارا هستند. در این پژوهش سه اثر متعادل کننده خانوادگی یا حمایت مراقبان، انضباط یا نظارت مراقبان و کیفیت روابط مراقبان و فرزندان را بر زندگی بزهکاران مطالعه کرده است. در تحلیل رگرسیونی نیز اهمیت نقش نظارت مراقبان بیشتر از دو اثر دیگر بر بزهکاران بوده است. به گونه‌ای که می‌توان گفت انضباط و نظارت بیشتر مراقبان با کم شدن بزهکاری عمومی و سرقت اموال رابطه معنی داری دارد.
اثرات مولفه‌های مکانی بر وندالیسم در پارک‌های کنار دریا	۲۰۱۱	Aysel Yavuz and Nilgün Kuloğlu	عامل مکانی به عنوان یکی از مهم‌ترین عوامل مؤثر در وندالیسم می‌باشد. قرار گیری و طراحی صحیح مبلمان شهری، کنترل بصری و کیفیت آن شامل (مواد، رنگ، دوام) از جمله فاکتورهای مؤثر بر وندالیسم می‌باشند.

مبانی نظری پژوهش

امروزه وندالیسم خصوصاً برای کسانی که در شهرهای بزرگ و پر جمعیت زندگی می‌کنند پدیده‌ای مشهود است. به طور کلی می‌توان پدیده وندالیسم را به عنوان یک جرم بزهکارانه که شامل آسیب رساندن و از شکل انداختن اموال متعلق به اخاص دیگر و یا اموال عمومی می‌باشد، تعریف کرد (علیوردی‌نیا و همکاران، ۱۳۹۲: ۵۴). وارلا معتقد است که وندالیسم از سوی بیشتر افراد به عنوان یک جرم در میان جوانان رواج دارد که منجر به ایجاد خسارت برای افراد می‌شود (Varela, 1980: 2). اسکوگان بی نظمی را به دو بخش فیزیکی و اجتماعی تقسیم می‌نماید و معتقد است که بی نظمی فیزیکی به شرایط جاری اشاره دارد در حالی که بی نظمی اجتماعی به عنوان مجموعه‌ای از وقایع کم و بیش متوالی ظاهر می‌شود (Skogan, 1990: 2). ژانورن از وندالیسم بعنوان نوعی بیماری جهانی خرابکاری در قرن حاضر و عصر مدرن و به‌مثابه پدیده‌ای جهانی نام می‌برد و آن را به‌گونه‌ای مجاز به تخریب آثار هنری، دشمنی با علم و صنعت و آثار تمدن اطلاق می‌کند. ویلکشن (۱۹۹۵) هوبر (۱۹۹۱) و گلدستون (۱۹۹۸) آن را مرضی مدرن و نوظهور دانسته که به‌مثابه معضلی اجتماعی تا نیم قرن پیش مطرح نبود. در طبقه بندی انواع جرائم، اغلب صاحب نظران و محققان وندالیسم را به‌مثابه جنایتی خرد و از انواع بزهکاری‌های نوجوانان به شمار آورده‌اند (صدیق اروعی، ۱۳۸۶: ۵۴). گارت وندالیسم را یک روش قابل قبول برای افراد در ابزار سرخودگی یا انتقام می‌داند (Garth, 2007: 104). صاحب نظران و پژوهشگران تعاریف متعددی را از وندالیسم ارائه داده‌اند که غالباً در برخی عناصر مشترک‌اند. از جمله اینکه عمدتاً آن را رفتاری آگاهانه، تعمدی و غرض ورزانه می‌بینند که با اراده و خواست فرد یا افراد و با سوگیری تخریبی و عمدتاً بدون کسب نفع مادی صورت می‌گیرد. برخی تفاوت‌ها در تعاریف به ویژه بر سر تعاریف دایره‌ی عمومی یا خصوصی بودن اموال تخریب شده است. جدول زیر برخی از این تعاریف و عناصر موجود در آن را نشان داده است.

جدول ۲- مفهوم وندالیسم در تعاریف مختلف و عناصر و وجوه تبیینی آنها

نویسنده	سال	تعاریف
پاتریس ژانورن	۱۹۶۳	نوعی روحیه بیمارگونه که به تخریب تاسیسات عمومی و نظایر آن می‌پردازد
لنچ	۱۹۷۱	وندالیسم یکی از خطرات متداول در فضای عمومی، به ویژه فضای باز عمومی است.
وارد	۱۹۷۳	وندالیسم را تخریب غیر قانونی کالاها و اموال و دارایی شخص دیگر بیان می‌کند
کلارک	۱۹۹۱	تخریب آگاهانه، ارادی و خود خواسته اموال، تاسیسات و متعلقات عمومی
موزر	۱۹۹۲	عملی آگاهانه و ارادی به قصد صدمه زدن یا تخریب کردن چیزی مه متعلق به دیگری است.
ویلکینسن	۱۹۹۵	تمایل به تخریب آگاهانه، ارادی و خود خواسته اموال، تاسیسات و تعلقات عمومی
گوتیز و شومیکر	۲۰۰۸	رفتاری شامل تخریب اموال و نه تملک آنهاست
میبر و کلینارد	۲۰۱۱	تخریب ارادی اموال و متعلقات عمومی به صورت مداوم و مکرر

Source: Lynch, 1971 & Ward, 1973 & Aysel Yavuz et al, 2011 & clinard, 2011

تراوس هرشی مبدع نظریه " کنترل اجتماعی یا قیود اجتماعی " است که معتقد است کجروی ناشی از ضعف یا گسستگی تعلق فرد به خانواده و جامعه است. هرشی چهار قیود اجتماعی شامل وابستگی به خانواده، تعهد، مشغول بودن به فعالیت‌های گوناگون روزانه و باورها را مورد بررسی قرار می‌دهد. وی معتقد است که اجزای تعلق و وابستگی به جامعه شامل موارد زیر است:

- اتصال با سایر افراد
- پذیرفتن و مشارکت در نقش‌ها و فعالیت‌های اجتماعی که ارزش و نتایجی برای آینده دارند.
- اعتقاد به ارزش‌های اخلاقی، هنجارهای فرهنگی و امثال آن.

هرشی می‌گوید کیفیت هر کدام از موارد سه گانه فوق‌الذکر در هر مورد خاص می‌تواند موجب هم‌نوایی یا علت ناهم‌نوایی و کجروی باشد (محسنی تبریزی و صفری، ۱۳۸۸: ۹). بر اساس این نظریه کجروی و انحراف ناشی از ضعف و گسستگی تعلق فرد به جامعه است، که در اثر عدم کنترل و نظارت به وجود می‌آید. کنترل اجتماعی تداوم فرآیند جامعه‌پذیری است. جامعه‌پذیری موجب هم‌نوایی می‌گردد، یعنی جامعه‌پذیری یک نوع هم‌نوایی اختیاری و داوطلبانه است. اما وقتی که هم‌نوایی به طور اختیاری و داوطلبانه صورت نگیرد، ساز و کارهای کنترل اجتماعی برای انتقال و اجرای هنجارها و انتظارات اجتماعی به‌کار گرفته می‌شوند (ستوده، ۱۳۸۵: ۱۳۴). این نظریه چندان به تأثیر محیط در بزهکاری نمی‌پردازد و بدین ترتیب می‌توان گفت که چهار عامل قیود اجتماعی به‌تنهایی نمی‌توانند تبیین کننده عدم ارتکاب به بزهکاری باشد. در این میان رفقا، صاحبان بزهکار و به طور کلی محیط نامناسب اجتماعی نقش مهم و موثری دارند و باید به آنها نیز توجه داشت (مشکانی و دیگران، ۱۳۸۱: ۱۱). یکی از مهم‌ترین تبیین‌های جامعه‌شناسی از انحرافات و کژ

رفتارهای، نظریه‌ی آنومی^۶ است که در زبان فارسی به بی‌هنجاری ترجمه شده است. در تعریف او از آنومی اشاره به نوعی بی‌سازمانی^۷، اغتشاش^۸، گسستگی^۹ و بی‌هنجاری در نظام جمعی دارد. دورکیم بی‌هنجاری را در دو سطح فردی و اجتماعی به کار می‌برد (محسنی تبریزی، ۱۳۸۳: ۵۲). پس از دورکیم رابرت مرتن جامعه‌شناس آمریکایی نظریه‌ی خود را بر پایه‌ی نظریه او تعمیم داد. به عقیده او این شرایط ساختی خاص است که علت ریشه‌ای انحرافات اجتماعی است. او به ارزش‌یابی انحراف یا جنایت علاقمند نبود، بلکه درصدد بود تا ریشه‌های اجتماعی و ساختی گرایش افراد به راه‌های نامطلوب کنش توضیح دهد (معید فر، ۱۳۸۵: ۳۸). رابرات اگنیو نظریه فشار عمومی را به عنوان یکی از نظریات پیش‌رو در بررسی جرم، با تمرکز به علل و انگیزه‌های فردی ر سال ۱۹۲۲ تدوین نمود. اگر چه تحقیقات اندکی از نظریه کلاسیک فشار، که جرم را ناشی از آرزوهای تحقق نیافته‌ی اقتصادی می‌دانست، حمایت کرده بودند، نظریه فشار عمومی اگنیو این نظریه را بسط داد و علاوه بر افزودن سایر منابع فشار، احساسات منفی را به عنوان متغیر میانجی مورد توجه قرار داد. اگنیو فشار را به صورت به عنوان یک پدیده‌ی روانی - اجتماعی در نظر می‌گیرد (Rebellion, et al, 2009: 48). ویلیام گود با کمک گرفتن از مفهوم آنومی و تعمیم آن به نهاد خانواده به عنوان مهم‌ترین آژانس اجتماعی کننده، ساختار خانواده، سازمان و انگاره‌های آن را کلیدی برای شناخت شخصیت و رفتار فرد پرورش یافته در آن تلقی می‌کند و هرگونه نا به سامانی و بی‌سامانی در این نهاد و ساختار آن را در بروز توسعه و تکوین شخصیت بزهکار و کجرو دخیل می‌داند (محسنی تبریزی، ۱۳۸۳: ۶۸).

تصویر ۱- مدل مفهومی پژوهش (ماخذ نگارنده)

روش پژوهش

روش پژوهش توصیفی-تحلیلی و از لحاظ هدف کاربردی-توسعه‌ای می‌باشد. داده‌ها به دو صورت کتابخانه‌ای و میدانی گردآوری می‌شوند. در روش میدانی از پرسشنامه بهره گرفته می‌شود. با توجه به اینکه حجم جامعه آماری نامشخص است. تعداد از پرسشنامه به عنوان حد کفایت بر اساس اشباع داده‌ها پذیرفته می‌شود. برای نمونه‌گیری در سطح پارک؛ دسترسی به لیست اعضای جامعه و قرعه‌کشی بین آن‌ها ممکن نخواهد بود بر همین اساس روش نمونه‌گیری بصورت غیرتصادفی-اتفاقی انتخاب گردید که عملی‌ترین نوع نمونه‌گیری در این پژوهش است بدین صورت که با مراجعه به پارک و دسترسی به اعضای جامعه پرسشنامه توسط آنان تکمیل شده است. همچنین از میان پارک‌های منطقه یازده سه پارک با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای-مکانی انتخاب شده است. داده‌های گردآوری شده از پرسشنامه وارد نرم افزار Spss شده و از آزمون‌های استنباطی، آنوا، لاندائ، گاما، پیرسون و رگرسیون جهت تحلیل استفاده شده است.

6 - Anomie.
7 - Disorganization.
8 - Disturbance.
9 - Anarchy.

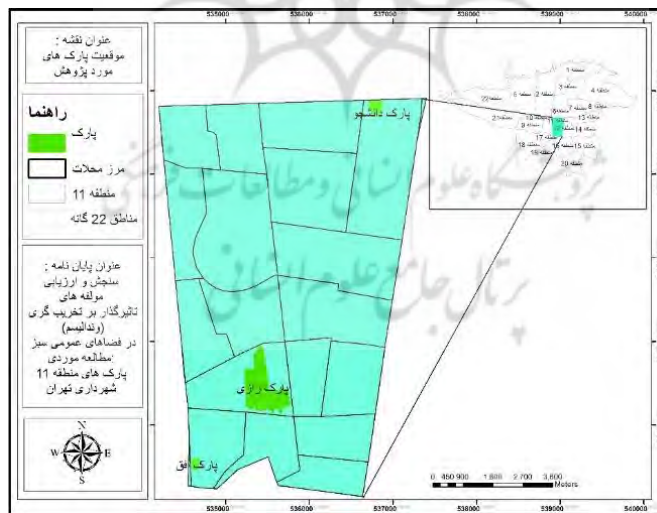
بحث و یافته‌های پژوهش

پارک رازی یکی از بوستان‌های شهر تهران است که در جنوب تهران، منطقه ۱۱ قرار دارد. پارک رازی با مساحت ۲۵۷۸۹۹ مترمربع، در سال ۱۳۷۶ بنا شد. نوع طراحی فضای سبز آن به صورت مختلط (منظم و نامنظم) است. پارک دانشجوی تهران در در ناحیه یک منطقه ۱۱ تهران در خیابان انقلاب اسلامی و در نزدیکی چهارراه ولیعصر (تقاطع خیابان ولیعصر) در همسایگی مجموعه تئاتر شهر قرار گرفته است. بوستان افق در ناحیه چهار منطقه قرار دارد که در سال ۱۳۸۱ تاسیس شده است.

جدول ۳- ویژگی‌های پارک‌های مورد پژوهش

نام بوستان	دانشجو	افق	رازی	نام بوستان	دانشجو	افق	رازی
مساحت	۳۲۰۰۰	۲۲۰۰۰	۳۵۰۰۰۰	نیمکت	۲۳۸	۶۷	۵۶۶
چمن	۷۵۷۰	۵۷۶۰	۷۰۵۲۵	گلچای	۱۷۵	۰	۴۸
گیاهان پوششی	۶۸۹	۶۹۳۹	۱۶۰۶	آبنما (متر مکعب)	۱۲۶۷	۲۰۰	۸۵۳
فضای سبز عمودی	۰	۰	۱۲۳	آبنمای موزیکال (متر مکعب)	۰	۰	۱۳۴
جنگل کاری	۶۱۰۸	۷۷۷	۶۸۶۳	سطل زباله	۷۰	۴۳	۳۰۲
بوفه	۲۸۰	۰	۱۲۰	آبخوری	۴	۰	۲۲
زمین بازی کودکان	۸۴۰	۳۰۰	۱۳۰۰	وسایل بدنسازی	۰	۲۰	۱۲۲
کیوسک نگهداری	۱	۱	۶	سرویس بهداشتی	۱۳	۱	۴۰
نوع روشنایی	کم مصرف	کم مصرف	کم مصرف	غیر مکانیزه			

منبع: شهرداری منطقه ۱۱ کلانشهر تهران

تصویر ۲- نقشه شناخت محدوده مورد مطالعه (ماخذ: مرکز مطالعات شهرداری تهران: ترسیم نگارندگان)

جدول زیر مربوط به ویژگی‌های جمعیت شناختی پرسش‌شوندگان پارک‌های مورد پژوهش است. با توجه به جدول ملاحظه می‌شود که در پارک رازی از بین پرسش‌شوندگان ۵۶۶۷ درصد آنها مرد و ۴۳.۳۳ درصد زن بوده‌اند و ۳۰ درصد مجرد و ۷۰ درصد متأهل می‌باشند. گروه سنی پرسش‌شوندگان ۱۵ تا ۵۵ سال به بالا می‌باشد که بالاترین درصد متعلق به گروه سنی ۳۵-۴۵ و پایین‌ترین درصد مربوط به گروه سنی ۵۵ سال به بالا است. از نظر میزان تحصیلات بیشترین درصد به مقطع تحصیلی لیسانس که ۳۳.۳۳ درصد است تعلق دارد.

جدول ۴- ویژگی‌های جمعیت شناختی پرسش‌شوندگان

ویژگی‌های جمعیت شناختی جامعه نمونه	پارک افق (درصد)	پارک دانشجو (درصد)	پارک رازی (درصد)
جنسیت	مرد	۲۸	۵۶/۶۷
	زن	۷۲	۴۳/۳۳
وضعیت تاهل	مجرد	۴۶	۳۰
	متاهل	۵۴	۶۷/۶۷
سن	۱۵-۲۵	۸	۱۳/۳۳
	۲۵-۳۵	۲۳	۱۶/۶۷
	۳۵-۴۵	۳۰	۳۳/۳۳
	۴۵-۵۵	۲۷	۲۶/۶۷
	۵۵ >	۱۲	۱۰
تحصیلات	بی سواد	۲	۰
	ابتدایی	۱۱	۳/۳۳
	راهنمایی	۱۷	۶/۶۶
	دیپلم	۳۸	۳۰
	لیسانس	۲۷	۳۳/۳۳
	فوق لیسانس	۵	۲۰
	دکتری	۰	۳/۳۳

در پارک دانشجو نتایج حاکی از آن است که از بین پرسش‌شوندگان ۶۰ درصد آن‌ها مرد و ۴۰ درصد مرد می‌باشند. از لحاظ تأهل ۲۳.۳۳ درصد پرسش‌شوندگان مجرد و حدود ۶۸ درصد متأهل بوده‌اند. ۳۳ درصد پرسش‌شوندگان در گروه سنی ۳۵-۴۵ قرار دارند که بالاترین میزان را به خود اختصاص داده‌اند و پایین‌ترین درصد متعلق به گروه سنی ۱۵-۲۵ سال قرار دارند. میزان تحصیلات پرسش‌شوندگان که بالاترین درصد متعلق به مقطع تحصیلی ابتدایی و پایین‌ترین آن به مقطع دیپلم تعلق دارد. به طوری که در پارک افق از لحاظ جنسیت ۲۸ درصد پرسش‌شوندگان مرد و ۷۲ درصد آنان زن بوده‌اند. وضعیت تأهل پرسش‌شوندگان به این صورت است که ۴۶ درصد مجرد و ۵۴ درصد آنها متأهل بوده‌اند. از نظر گروه سنی از سن ۱۵ تا ۵۵ سال به بالا بوده‌اند که گروه سنی ۳۵-۴۵ بالاترین میزان و گروه سنی ۱۵-۲۵ کمترین درصد پرسش‌شوندگان را به خود اختصاص داده‌اند. میزان تحصیلات پرسش‌شوندگان در این پارک حاکی از آن است که بیشترین درصد آن‌ها مربوط به مقطع تحصیلی دیپلم می‌باشد.

جدول ۵- سنجش مؤلفه‌های مؤثر بر وندالیسم در پارک افق

معیارها	ارزیابی	بسیار زیاد	زیاد	تا حدودی	کم	بسیار کم	میانگین گویه‌ها	ضریب الفای کرونباخ	میانگین معیارها
مؤلفه‌های فردی	پرخاشگری	۱۰	۱۸	۳۰	۲۹	۱۳	۲/۸۳	۰/۸۶۴	
	ضدیت با جامعه	۱۰	۱۸	۳۹	۲۰	۱۳	۲/۹۲	۰/۹۲۵	
	افسردگی	۸	۱۱	۴۵	۲۰	۱۶	۲/۷۵	۰/۸۹۸	۲/۹۱
	احساس تبعیض و اجحاف	۱۵	۲۱	۳۹	۲۲	۳	۳/۲۳	۰/۸۰۶	
مؤلفه‌های مکانی	انتقام جویی	۹	۱۴	۴۴	۲۰	۱۳	۲/۸۶	۰/۹۳۳	
	فضای فاقد نگهدارنده و پلیس	۱۴	۱۸	۴۲	۱۸	۸	۳/۱۲	۰/۹۵۱	۳/۲۲
	مبلمان‌های تخریب شده قبلی	۱۲	۱۷	۴۲	۱۹	۱۰	۳/۰۲	۰/۹۱۹	
	فضاهای بی‌دفاع و خلوت	۲۰	۱۹	۴۲	۱۷	۲	۳/۳۸	۰/۹۱۸	
مؤلفه‌های اجتماعی	فضاهای فاقد نظارت اجتماعی	۱۲	۲۲	۲۸	۱۶	۰	۳/۵۱	۰/۹۳۵	
	عدم حس تعلق	۱۸	۲۷	۴۵	۱۰	۰	۳/۵۳	۰/۶۸۲	
	عدم آموزش و آگاهی به حقوق شهروندی	۲۰	۳۰	۴۴	۶	۰	۳/۶۴	۰/۶۹۳	
	عملکرد نامناسب مدیریت شهری	۸	۳۱	۳۷	۲۰	۴	۳/۱۹	۰/۹۶۸	۳/۳۸
	اطلاع‌رسانی و فرهنگ‌سازی	۱۴	۳۰	۴۳	۱۳	۰	۳/۴۵	۰/۸۹۹	
مؤلفه‌های اجتماعی	عدم آگاهی از عواقب حقوقی	۸	۲۶	۴۴	۱۷	۵	۳/۱۵	۰/۸۷۳	
	نارضایتی اجتماعی	۹	۲۸	۳۶	۲۰	۷	۳/۱۲	۰/۸۱۶	

با توجه به جدول فوق ملاحظه می‌شود که در بخش عوامل فردی موثر بر وندالیسم از دیدگاه پرسش شوندهگان احساس تبعیض و اجحاف از مهم‌ترین عوامل فردی موثر در وندالیسم می‌باشد. پرخاشگری و انتقام جویی به عنوان زیرمعیار به ترتیب کمترین تاثیر را بر وندالیسم داشته‌اند. در بخش عوامل مکانی فضاهای فاقد نظارت عمومی بیشترین و مبلمان تخریب شده قبلی از نظر پرسش شوندهگان کمترین میزان را می‌تواند در تخریب‌گری ایفا نماید. در بخش عوامل اجتماعی به ترتیب عدم آموزش و آگاهی از حقوق شهروندی و عدم حس تعلق می‌توانند بیشتر تاثیر را بر وندالیسم در فضای سبز عمومی داشته باشند. نارضایتی اجتماعی و عدم آگاهی از عواقب حقوقی از نظر پرسش شوندهگان در بخش اجتماعی کمترین میزان تاثیر را نسبت به سایر زیر معیارهای این بخش را دارند. جهت بررسی استنباطی مولفه‌های موثر بر وندالیسم از آزمون واریانس یک طرفه استفاده شده است.

جدول ۶- آمار توصیفی مولفه‌های پژوهش در پارک افق

مولفه‌ها	حجم نمونه	میانگین	انحراف استاندارد	خطای انحراف استاندارد	سطح اطمینان ۹۵ درصد
				کران پایین	کران بالا
مولفه‌های فردی	۱۰۰	۲/۹۱	۱/۰۸۵	۰/۱۰۸	۳/۱۳
مولفه‌های مکانی	۱۰۰	۳/۲۲	۱/۰۴۵	۰/۱۰۴	۳/۴۳
مولفه‌های اجتماعی	۱۰۰	۳/۳۸	۰/۹۰۲	۰/۰۹۰	۳/۵۶

با توجه به جدول بالا می‌توان بیان داشت که مولفه‌های اجتماعی با میانگین ۳/۳۸ و مولفه‌های مکانی با میانگین ۳/۲۲ و مولفه‌های فردی با ۲/۹۱ به ترتیب بیشترین تاثیر را بر وندالیسم از دیدگاه پرسش شوندهگان داشته‌اند. جهت بررسی این امر به صورت استنباطی از آزمون آنوا استفاده شده است.

جدول ۷- آزمون تحلیل واریانس یک طرفه (آنوا)

مقایسه بین مولفه‌ها	جمع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربع	مقدار F	سطح معناداری
	۱۱/۱۰۱	۲	۵/۵۵۱	۵/۳۹۸	۰/۰۰۵

با توجه به آزمون تحلیل واریانس مشاهده می‌شود که اطلاعات توصیفی به درستی تبیین شده است. مقایسه بین مولفه‌ها گویای آن است که مولفه‌های اجتماعی، مکانی و فردی به ترتیب در پارک افق بیشترین میزان تاثیر گذاری را می‌توانند بر وندالیسم داشته باشند.

جدول ۸- سنجش مولفه‌های موثر بر وندالیسم در پارک رازی

معیارها	زیرمعیارها	ارزیابی بسیار زیاد	بسیار زیاد	زیاد	تا حدودی	کم	بسیار کم	میانگین گویه‌ها	ضریب الفای کرونباخ	میانگین معیارها		
											موقعیت مکانی	موقعیت اجتماعی
موقعیت مکانی	پر خاشگری	۹	۱۲	۴۲	۲۰	۱۷	۲/۷۶	۰/۹۱۶	۲/۸۴	۳/۳۶	موقعیت مکانی	موقعیت اجتماعی
	ضدیت با جامعه	۱۱	۱۵	۴۵	۲۱	۸	۳	۰/۸۶۴				
	افسردگی	۵	۱۴	۳۰	۴۵	۶	۲/۶۷	۰/۹۲۵				
	احساس تبعیض و اجحاف	۹	۳۰	۳۱	۲۵	۵	۳/۱۳	۰/۸۹۸				
موقعیت اجتماعی	انتقام جویی	۶	۷	۵۰	۲۲	۱۵	۲/۶۷	۰/۸۰۶	۳/۴۲	۳/۳۶	موقعیت مکانی	موقعیت اجتماعی
	فضای فاقد نگهداری و پلیس	۹	۳۷	۲۶	۲۵	۳	۳/۲۴	۰/۹۳۳				
	مبلمان‌های تخریب شده قبلی	۱۴	۱۹	۴۳	۱۷	۷	۳/۱۶	۰/۹۵۱				
	فضاهای بی‌دفاع و خلوت	۱۴	۲۸	۴۵	۱۳	۰	۳/۴۳	۰/۹۱۹				
موقعیت اجتماعی	فضاهای فاقد نظارت اجتماعی	۲۴	۲۵	۴۰	۱۰	۱	۳/۶۱	۰/۹۱۸	۳/۴۲	۳/۳۶	موقعیت مکانی	موقعیت اجتماعی
	عدم حس تعلق	۲۶	۲۸	۳۵	۱۱	۰	۳/۶۹	۰/۹۳۵				
	عدم آموزش و آگاهی به حقوق شهروندی	۲۳	۲۸	۳۵	۱۲	۲	۳/۵۸	۰/۹۴۵				
	عملکرد نامناسب مدیریت شهری	۱۴	۲۴	۴۲	۱۸	۲	۳/۳	۰/۹۴۵				
موقعیت اجتماعی	اطلاع رسانی و فرهنگ سازی	۱۵	۲۱	۴۰	۲۴	۰	۳/۲۷	۰/۸۳۱	۳/۴۲	۳/۳۶	موقعیت مکانی	موقعیت اجتماعی
	عدم آگاهی از عواقب حقوقی	۲۰	۲۸	۲۸	۱۰	۴	۳/۵	۰/۸۵۶				
	نارضایتی اجتماعی	۱۰	۳۱	۳۲	۲۴	۳	۳/۲۱	۰/۸۲۸				

در نماگرهای مربوط به مولفه‌های فردی در پارک رازی گویای آن است که از نظر پرسش شوندگان احساس تبعیض و اجحاف بیشتر تاثیر را می‌تواند بر وندالیسم داشته باشد. نماگرهای انتقام جویی و پرخاشگری به ترتیب کمترین تاثیر را بر وندالیسم از نظر پرسش شوندگان دارا می‌باشند. در بخش مولفه‌های مکانی مؤثر بر وندالیسم فضاهای فاقد نظارت اجتماعی و فضاهای بی دفاع و خلوت می‌توانند زمینه ساز رفتارهای مبتنی بر تخریب‌گری باشند. تحلیل سایر نماگرهای مولفه‌های مکانی گویای آن است که تمامی آنها از نظر پرسش شوندگان دارای تاثیر قابل توجهی بر وندالیسم هستند به طوری که میزان آن از متوسط بالاتر می‌باشد. نماگرهای مربوط به مولفه‌های اجتماعی از نظر پرسش شوندگان عدم حس تعلق و عدم آموزش و آگاهی به حقوق شهرداری می‌باشد.

جدول ۹- آمار توصیفی مولفه‌های پژوهش در پارک رازی

مولفه‌ها	حجم نمونه	میانگین	انحراف استاندارد	خطای انحراف استاندارد	
				کرن پایین	کرن بالا
مولفه‌های فردی	۱۰۰	۲/۸۴	۱/۰۰۴	۰/۱۰۰	سطح اطمینان ۹۵ درصد
مولفه‌های مکانی	۱۰۰	۳/۳۶	۰/۹۵۹	۰/۹۵۹	کرن پایین
مولفه‌های اجتماعی	۱۰۰	۳/۴۲	۰/۹۷۱	۰/۹۷۱	کرن بالا

با توجه به جدول بالا ملاحظه می‌شود که مولفه‌های اجتماعی از نظر پرسش شوندگان بیشترین تاثیر را بر وندالیسم می‌توانند داشته باشند. به طوری که میانگین این مولفه ۳/۴۲ می‌باشد. بعد از آن به ترتیب مولفه‌های مکانی و فردی بیشترین تاثیر را می‌توانند بر وندالیسم داشته باشند. به طوری که میانگین این دو مولفه به ترتیب ۳/۳۵ و ۳/۸۴ می‌باشد. آنچه به صورت مشخص تر مطرح می‌باشد این نکته است که مولفه‌های اجتماعی و مکانی بیشتر از مولفه فردی از نظر پرسش شوندگان در پارک رازی بر پدیده وندالیسم مؤثر می‌باشند. جهت بررسی این امر به صورت از آزمون استیاطی آنوا استفاده شده است.

جدول ۱۰- آزمون تحلیل واریانس یک طرفه (آنوا)

مقایسه بین مولفه‌ها	جمع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربع	مقداره F	سطح معناداری
	۲۰/۱۲۲	۲	۱۰/۰۶۱	۱۰/۵۰۳	۰/۰۰۰

نتایج تحلیل آزمون گویایی آن است با توجه به مقدار F و سطح معناداری ۰/۰۰۰، مولفه‌های اجتماعی، مکانی و فردی به ترتیب می‌توانند بیشترین تاثیر را بر وندالیسم داشته باشند.

جدول ۱۱- سنجش مولفه‌های مؤثر بر وندالیسم در پارک دانشجو

معیارها	زیرمعیارها	ارزیابی بسیار زیاد	بسیار زیاد	تا حدودی زیاد	کم	بسیار کم	میانگین گویه‌ها	ضریب الفای کرونباخ	میانگین معیارها	مقیاس	
										مکانی	فردی
۳/۰۳	پرخاشگری	۸	۲۱	۴۵	۲۱	۵	۳/۰۶	۰/۷۸۸	۳/۰۳	مکانی	فردی
	ضدیت با جامعه	۵	۲۳	۴۲	۲۴	۶	۲/۹۷	۰/۷۹۳			
	افسردگی	۴	۲۳	۳۵	۳۷	۱۱	۲/۸۲	۰/۷۷۳			
	احساس تبعیض و اجحاف	۱۵	۲۹	۳۴	۲۰	۲	۳/۳۵	۰/۷۷۲			
	انتقام جویی	۹	۱۴	۵۰	۲۱	۶	۲/۹۹	۰/۷۷۸			
۳/۴۱	فضای فاقد نگهداری و پلیس	۱۵	۲۳	۳۹	۲۳	۰	۳/۳	۰/۷۷۸	۳/۴۱	مکانی	فردی
	مبلمان‌های تخریب شده قبلی	۱۱	۲۳	۴۱	۲۴	۱	۳/۱۹	۰/۷۷۷			
	فضاهای بی دفاع و خلوت	۱۳	۴۳	۳۵	۸	۱	۳/۵۹	۰/۷۷۲			
	فضاهای فاقد نظارت اجتماعی	۱۱	۳۸	۴۷	۴	۰	۳/۵۶	۰/۷۹۱			
	عدم حس تعلق	۲۶	۳۰	۳۷	۷	۰	۳/۷۵	۰/۷۷۵			
۳/۴۴	عدم آموزش و آگاهی به حقوق شهروندی	۱۵	۳۶	۴۵	۴	۰	۳/۶۲	۰/۷۷۵	۳/۴۴	مکانی	فردی
	عملکرد نامناسب مدیریت شهری	۱۷	۲۴	۳۸	۲۰	۱	۳/۳۶	۰/۷۷۶			
	اطلاع رسانی و فرهنگ سازی	۱۶	۳۰	۴۲	۱۲	۰	۳/۵	۰/۷۷۸			
	عدم آگاهی از عواقب حقوقی	۱۰	۳۰	۳۷	۱۹	۴	۳/۳۳	۰/۷۸۴			
	ناراضی اجتماعی	۱۰	۲۳	۴۳	۲۲	۲	۳/۱۲	۰/۷۵۲			

با توجه به نماگرهای مربوط به مولفه‌های فردی احساس تبعیض و اجحاف از نظر پرسش شوندگان می‌تواند بیشترین تاثیر را بر وندالیسم داشته باشد. علاوه بر آن نماگرهای پرخاشگری و انتقام جویی نیز می‌توانند بر وندالیسم موثر باشند. از نظر پرسش شوندگان افسردگی کمترین تاثیر را بر وندالیسم دارد. در بعد مولفه‌های مکانی مبلمان‌های تخریب شده قبلی کمترین تاثیر و فضاهای بی دفاع و خلوت بیشترین تاثیر را بر وندالیسم دارد. همچنین تمامی نماگرهای این مولفه بیشتر از سطح متوسط بر وندالیسم موثر می‌باشند. در بخش مولفه‌های اجتماعی عدم حس تعلق و عدم آموزش و آگاهی به حقوق شهروندی می‌تواند بیشترین تاثیر را بر وندالیسم داشته باشد. نماگرهای نارضایتی اجتماعی و عدم آگاهی از عواقب حقوقی از نظر پرسش شوندگان کمترین تاثیر را دارند.

جدول ۱۲- آمار توصیفی مولفه‌های پژوهش در پارک دانشجو

مولفه‌ها	حجم نمونه	میانگین	انحراف استاندارد	خطای انحراف استاندارد	سطح اطمینان ۹۵ درصد
					کران بالا / کران پایین
مولفه‌های فردی	۱۰۰	۳/۰۳	۰/۹۶۰	۰/۰۹۶	۳/۲۲ / ۲/۸۴
مولفه‌های مکانی	۱۰۰	۳/۴۱	۰/۸۴۳	۰/۰۸۴	۳/۵۷ / ۳/۲۴
مولفه‌های اجتماعی	۱۰۰	۳/۴۴	۰/۹۱۴	۰/۰۹۱	۳/۵۹ / ۳/۲۳

با توجه به جدول توصیفی ملاحظه می‌شود که به طور کلی نسبت میانگین مولفه‌های پژوهش در پارک دانشجو نسبت به سایر پارک‌ها بالاتر می‌باشد. همچنین همانند پارک افق و رازی در پارک دانشجو نیز میزان تاثیرگذاری مولفه‌های موثر بر وندالیسم به ترتیب اجتماعی، مکانی و فردی می‌باشد.

جدول ۱۳- آزمون تحلیل واریانس یک طرفه (آنوا)

جمع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربع	مقدار F	سطح معناداری
۹/۳۰۹	۲	۴/۶۵۵	۵/۶۵۳	۰/۰۰۴

با توجه به تحلیل آزمون واریانس یک طرفه ملاحظه می‌شود که مولفه‌های اجتماعی بیشترین تاثیر و مولفه‌های فردی کمترین تاثیر را می‌تواند بر وندالیسم داشته باشد. البته ذکر این نکته ضروری است که مولفه‌های مکانی و اجتماعی تا حدودی به یک اندازه می‌توانند بر وندالیسم تاثیر گذار باشند. نخست، همبستگی میان وندالیسم و متغیرهای زمینه‌ای مورد بررسی قرار گرفته است. جهت ایجاد ارتباط همبستگی، از آزمون‌های لا‌ما و گاندا استفاده شده است. دلیل استفاده از این آزمون‌ها به دلیل ناپارامتریکی بودن و همچنین مقیاس اسمی و ترتیبی داده‌ها می‌باشد.

جدول ۱۴- آزمون لاندا و گاما

متغیرهای زمینه‌ای	متغیر وابسته	نوع آزمون	نتیجه آزمون
			ارزش عددی / سطح معناداری
سن	وندالیسم	گاما	۰/۳۹ / ۰/۰۰۱
تاهل		لاندا	۰/۲۵ / ۰/۰۰۴
جنس		لاندا	۰/۴۲ / ۰/۰۰۶
تحصیلات		گاما	۰/۵۶ / ۰/۰۰۰
وضعیت مالی		گاما	۰/۳۳ / ۰/۰۰۳
اشتغال		لاندا	۰/۴۸ / ۰/۰۰۰

نتایج آزمون گویای آن است که میان متغیرهای زمینه‌ای شامل سن، تاهل، جنس، تحصیلات و وضعیت مالی با متغیر وابسته وندالیسم ارتباط مثبت و معنی‌داری وجود دارد. براساس آزمون گاما در سنین پایین ارتکاب اعمال وندالیسمی بیشتر که این امر بر اساس نظر پرسش شوندگان بیشتر گروه سنی نوجوانان و جوانان را شامل می‌شود. در مورد وضعیت تاهل افراد مجرد بیشتر از افراد متأهل ممکن است دچار اعمال وندالیسم شوند. بر اساس آزمون لاندا، مردان ممکن است بیشتر از زنان دست به اقدامات وندالیسم بزنند. همچنین وضعیت اشتغال نیز گویای آن است که احتمال انجام اقدامات وندالیسم در فضای عمومی سبز در شاغلان با میانگین ۱/۱۲ و در افراد بیکار ۳/۸۹ می‌باشد. بنابراین بر اساس آزمون لاندا، این تفاوت معنی‌دار است و احتمال ارتکاب اعمال وندالیسمی در افراد بیکار زیاد می‌باشد. در تمامی شاخص‌های جدول فوق، ضریب خطا کمتر از ۰/۰۵ است و تمامی متغیرها در هر آزمون، معنی‌دار ارزیابی می‌شوند. جهت بررسی و سنجش ارتباط میان متغیرهای پژوهش از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شده است. در وهله اول باید ارتباط بین

مؤلفه‌های فردی، مکانی و اجتماعی مؤثر بر وندالیسم و متغیر وابسته پژوهش تعیین شود. نخست تمامی داده‌های مربوط به پارک‌ها مورد پژوهش را ترکیب و سپس اقدام به تحلیل آن نموده است. آزمون همبستگی میان متغیرهای بدین شرح می‌باشد.

جدول ۱۵- همبستگی پیرسون بین مؤلفه‌های فردی، مکانی و اجتماعی با وندالیسم

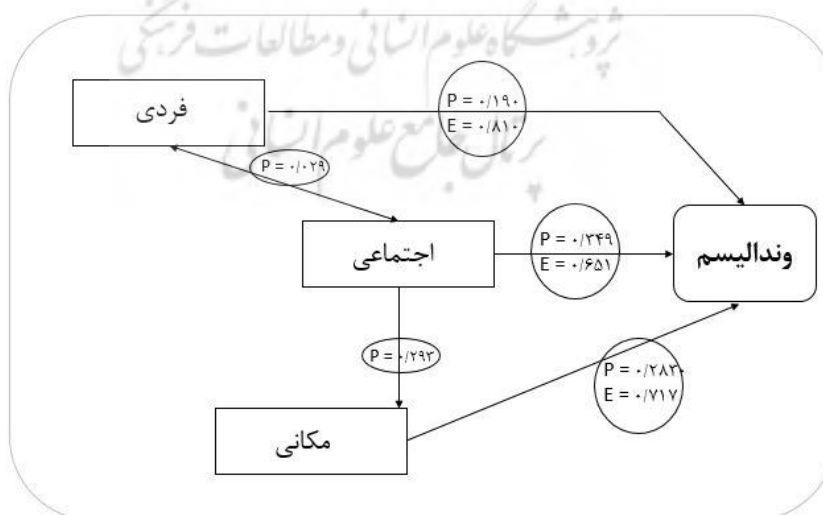
اجتماعی	مکانی	فردی	وندالیسم
۰/۶۴۹	۰/۵۱۲	۰/۴۷۸	
۰/۰۰۰	۰/۰۰۱	۰/۰۰۲	Sig. (2-tailed)
	۳۰۰		N

تحلیل آزمون پیرسون گویای آن است که بیشترین همبستگی میان مؤلفه‌ی اجتماعی و وندالیسم می‌باشد. که میزان آن ۰/۶۴۹ است. مؤلفه مکانی با میزان ۰/۵۱۲ بعد از مؤلفه اجتماعی بیشترین ارتباط را با متغیر وابسته دارد. کمترین میزان ارتباط با متغیر فردی و وندالیسم با ۰/۴۷۸ وجود دارد. جهت بررسی تاثیر متغیرهای مستقل پژوهش بر میزان وندالیسم از رگرسیون چند متغیر استفاده شده است.

جدول ۱۶- ضرایب شدت اثرگذاری مؤلفه‌های مؤثر بر وندالیسم

سطح معناداری Sig.	T	ضریب استاندارد		B	عرض از مبدأ
		Beta (بتا)	Std. Error		
۰/۰۰۱	-۲/۰۷۸	-	۰/۱۰۲	-۰/۰۹۳	مؤلفه فردی
۰/۰۰۸	۴/۲۶۳	۰/۲۱۰	۰/۰۲۱	۰/۱۹۰	مؤلفه مکانی
۰/۰۰۳	۶/۸۲۱	۰/۳۰۱	۰/۰۱۹	۰/۲۸۳	مؤلفه اجتماعی
۰/۰۱۲	۸/۹۳۱	۰/۳۶۲	۰/۰۲۳	۰/۳۴۹	

با توجه به تحلیل رگرسیون چند متغیره ملاحظه می‌شود از میان مؤلفه‌های پژوهش مؤلفه اجتماعی با ۰/۳۶۲ می‌باشد. این امر گویای آن که با افزایش یک انحراف استاندارد در متغیر اجتماعی، میزان وندالیسم به مقدار ۰/۳۶۲ انحراف استاندارد افزایش می‌یابد. مؤلفه مکانی با ۰/۳۰۱ بعد از مؤلفه اجتماعی بر وندالیسم مؤثر می‌باشد. مؤلفه فردی در میان مؤلفه‌های مؤثر بر وندالیسم کمترین تاثیر را داشته است. جهت بررسی میزان تاثیر گذاری مستقیم و غیر مستقیم و کل از تحلیل مسیر استفاده شده است. نتایج حاصل از تحلیل مسیر ابتدا به شکل نمودار ارائه شده است.

تصویر ۳- مدل تجربی (ماخذ محاسبات نگارندگان)

نمودار بالا گویای ارتباط میان متغیرهای مستقل و وابسته و ارتباط دورنی بین متغیرهای مستقل پژوهش می‌باشد. متغیرهای اجتماعی و فردی دارای تاثیرات مستقیم و غیر مستقیم بر وندالیسم می‌باشند.

جدول ۱۷- میزان تاثیر مستقیم، غیر مستقیم و کل مولفه‌های پژوهش بر وندالیسم

مولفه‌ها	انواع تاثیر	
	مستقیم	غیر مستقیم
فردی	۰/۱۹۰	۰/۰۵۵
مکانی	۰/۲۸۳	-
اجتماعی	۰/۳۴۹	۰/۱۱۲
کل	۰/۲۴۵	۰/۲۸۳
	۰/۴۶۱	

نتایج حاصل از تحلیل مسیر گویای آن است که مولفه اجتماعی دارای اثر مستقیم و غیر مستقیم بر وندالیسم می‌باشد. در نهایت اثر کل این متغیر بر وندالیسم ۰/۴۶۱ می‌باشد. متغیر مکانی نیز دارای تاثیر مستقیم بر وندالیسم می‌باشد. کل اثر این متغیر بر متغیر وابسته ۰/۲۸۳ می‌باشد. متغیر فردی دارای تاثیر مستقیم و غیر مستقیم بر وندالیسم می‌باشد.

نتیجه‌گیری

فضاهای سبز عمومی به ویژه پارک‌ها به عنوان مکانی جهت گردهمایی ساکنان و خلق فضاهای سرزنده مطرح می‌باشند. چنین فضایی سبب افزایش حس تعلق، مشارکت اجتماعی و همبستگی و به دنبال آن افزایش مسئولیت پذیری و افزایش سرمایه اجتماعی در جامعه می‌گردند. وندالیسم به عنوان پدیده‌ای مطرح می‌باشد که متاثر از ابعاد گوناگون زندگی اجتماعی است که تعاریف مختلف از آن شده است. پدیده وندالیسم سبب افزایش هزینه‌های اقتصادی در شهرها و کاهش احساس امنیت و نازیبایی‌های شهری می‌گردد. چنین شرایط سبب کاهش سرزندگی در فضاهای عمومی و کاهش استفاده شهروندان از فضاهای عمومی سبز می‌گردد که این امر به نوعی عدالت اجتماعی و عدالت فضایی در شهرها را به چالش می‌کشد. در این پژوهش به بررسی مولفه‌های موثر بر وندالیسم پرداخته شده است. تفاوت این پژوهش با سایر پژوهش‌های صورت گرفته در این زمینه توجه به پدیده وندالیسم در پارک‌ها و عوامل موثر بر آن می‌باشد. براساس تحلیل‌های صورت گرفته می‌توان بیان داشت که عوامل اجتماعی همچون بحث کاهش حس تعلق، فقدان آموزش و آگاهی از حقوق شهروندی و عملکرد ضعیف مدیریت شهری به عنوان گویه‌های موثر بر وندالیسم در پارک‌های مورد پژوهش مطرح می‌باشند. در شاخص موقعیت مکانی گویه‌های فضاهای فاقد نظارت اجتماعی و فضاهای خلوت به عنوان مهم‌ترین گویه‌های موثر بر وندالیسم بوده‌اند. در شاخص فردی گویه‌ی احساس اجحاف و تبعیض به عنوان عامل موثر بر وندالیسم مطرح می‌باشد. همچنین مشخص گردید میان متغیرهای زمینه پژوهش و وندالیسم ارتباط معناداری می‌باشد. متغیرهایی همچون جنس، تحصیلات، سن و شغل می‌توانند بر پدیده وندالیسم موثر باشند. در نهایت در بررسی بیشتر مشخص گردید که متغیرهای اجتماعی، موقعیت مکانی و فرد هر سه بر وندالیسم موثر می‌باشند. جهت بررسی بیشتر از تحلیل مسیر استفاده شد. نتایج تحلیل گویای آن است که متغیرهای اجتماعی و فردی به صورت مستقیم و غیر مستقیم بر وندالیسم موثر بوده‌اند. متغیر موقعیت مکانی به صورت مستقیم بر وندالیسم موثر بوده است.

پیشنهادها

ایجاد حس تعلق مکانی در شهروندان به عنوان یکی از موارد بسیار مهم که می‌تواند نقش موثری در کاهش رفتارهای وندالیستی داشته باشد.

توزیع امکانات و خدمات و به عبارتی توجه به بحث عدالت فضایی و اجتماعی که این امر سبب مانع ایجاد حس اجحاف و کاهش تضاد طبقاتی و ... در میان شهروندان می‌شود.

مطلوب ساختن شرایط محیط زیستی و توجه به عوامل زیبا سازی فضاهای عمومی سبز
افزایش نظارت اجتماعی از طریق ایجاد زمینه‌ها جهت شهروندی فعال و پرسشگر؛
تعمیر فوری اموال و مبلمان‌های تخریب شده جهت کاهش تخریب‌گری؛

منابع

- خاکپور، براتعلی، حسینی، سید مصطفی (۱۳۹۳)، بررسی و ارزیابی علل گرایش به رفتارهای وندالیستی در محیط‌های شهری، فصلنامه دانش انتظامی خراسان رضوی، ۷۸-۵۵.
- ستوده، هوشنگ (۱۳۸۵)، آسیب شناسی اجتماعی، تهران، انتشارات اوای نور.

- صدیق اروعی، غلامرضا (۱۳۸۶)، بررسی جامعه‌شناختی ناهنجاریهای اجتماعی در حیطه وظایف شهرداری (وندالیسم و سایر رفتارهای ناهنجار به خدمات وامکانات شهری)، در شهر مشهد و ارائه راهکارهایی برای کاهش آنها، معاونت فرهنگی و اجتماعی دفتر مطالعات و برنامه ریزی شهرداری مشهد.
- غلیوردی نیا، اکبر، شارع‌پور، محمود، رحمانی، سحر (۱۳۹۲)، بررسی عوامل مؤثر بر وندالیسم دانشجویان از دیدگاه نظریه فشار عمومی اگنیو، فصلنامه پژوهش‌های جامعه‌شناسی معاصر، سال دوم، شماره ۳، ۷۷-۵۳.
- فتحی، سروش، محمدی، حامد (۱۳۹۰)، شهر نشینی، بیگانگی اجتماعی و رفتارهای وندالیستی جوانان، فصلنامه پژوهش اجتماعی، سال چهارم، شماره ۱۳.
- فرومدی، الهام (۱۳۹۲)، تخریب‌گرایی (وندالیسم) شهری در پارک‌ها و فضای سبز تهران: عوامل و موانع، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه.
- فیضی، محسن، حسینی، باقر، رزاقی اصل، سینا (۱۳۸۷)، بازشناسایی روش‌ها و شیوه‌های طراحی محیطی برای پیشگیری از تخریب‌گرایی فضا، فصلنامه علوم محیطی، سال ششم، شماره اول.
- قاسمی، وحید، ذوالاكتاف، وحید، نورعلی‌وند، علی (۱۳۸۸)، جامعه‌شناسی ورزش (وندالیسم و اوباشگری در فوتبال)، انتشارات جامعه‌شناسان، ۲۱۵-۱.
- قیوم زاده، قیوم (۱۳۹۰)، بررسی جامعه‌شناختی عوامل اقتصادی و اجتماعی مؤثر بر شیوع وندالیسم در شهر خلخال، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشته جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات.
- ماهنامه پیام سبز (۱۳۹۲)، وندالیسم در شهر، انتشارات سازمان زیباسازی شهرداری تهران، خرداد و تیر، ۲۴-۱۵.
- محسن تبریزی، علیرضا (۱۳۸۳) وندالیسم مبانی روان‌شناسی اجتماعی، جامعه‌شناسی و روان‌شناسی رفتار وندالیستی در مباحث آسیب‌شناسی و کج رفتاری اجتماعیت هران: انتشارات آن.
- محسنی تبریزی، علیرضا، صفری شالی، رضا (۱۳۸۸)، بررسی زمینه‌های بزهکاری و تخریب اموال عمومی توسط نوجوانان مطالعه موردی بر نوجوانان استان قزوین، فصلنامه تخصصی جامعه‌شناسی، سال دوم، شماره ۳.
- مشکانی، محمدرضا، مشکانی، زهراالسادات (۱۳۸۱)، سنجش تاثیر عوامل درونی و بیرونی خانواده بر بزهکاری نوجوانان، مجله جامعه‌شناسی ایران، دوره چهارم، شماره ۲.
- معیدفر، سعید (۱۳۸۵)، جامعه‌شناسی مسایل اجتماعی ایران، تهران، انتشارات نورعلم.
- میرفردی، امیر، احمدی، سیروس، نیکخواه، زهرا (۱۳۹۱)، بررسی عوامل مؤثر بر گرایش به وندالیسم خرابکاری در بین دانش‌آموزان دبیرستانی شهر یاسوج، فصلنامه جامعه‌شناسی کاربردی، سال بیست و سوم، شماره پیاپی ۴۷، ۲۰۶-۱۸۵.
- Ball, J. (2005). The Moderating Effect Of Family Factor On The Relationship Between Lifetime Trauma Event Exposure And Juvenile Delinquency In A Sample Of Male Juvenile Offenders, Dissertation PhD, Georgia State University.
- Ceccato, Vania & Haining, Robert (2005), assessing the geography of vandalism: Evidence from a Swedish city, Urban Studies, Vol. 42, No. 9, 1637 – 1656.
- Garth Esau Vernon (2007), The Influence of Vandalism in Schools on Learners Academic Performance, Magister Educations in the Faculty of Education at the Nelson Mandela Metropolitan University, Supervisor: A. J. Grayling.
- Gillis, Tammy (2004) Violence, vandalism, and the among Alberta youth: A reconceptualization of the general the theory of crime, dissertation The University of Let Bridge, Alberta, Canada.
- Sanders, W. B. (1981), Juvenile Delinquency: Causes, Patterns and Reactions, News York: Holt, Rinehart & Winston.
- Yavuz, Aysel & Kulglu, Nilgun (2011), Effects of Locational Factors on Vandalism in Seaside parks, Scientific Research and Essays Vol. 6(20), 19 September. pp. 4207-4212
- Varela, B. A. Daniel (1980), A Social E Ecological Analysis of Vandalism, The University of Texas at El Paso Master of Arts.
- Skogan, W. G (1990), Disorder and decline: crime and the spiral of decay in American neighborhoods, New York: free press.

- Garth Esau Vernon (2007), The Influence of Vandalism in Schools on Learners Academic Performance, Magister Educations in the Faculty of Education at the Nelson Mandela Metropolitan University, Supervisor: A. J. Grayling.
- Lynch K (1971). Site Planning, Second Edition. Cambridge. Massachusetts Institute of Technology Press.
- Ward C (1973).Vandalism. First Published. London. The Architectural Press.
- Clinard, M., Meirer, R., (2011) Sociology of Deviant Behavior. N.Y: Holt Rinehart and Winston.
- Rebellon Cesar J. , Piquero Nicole Leeper, Piquero Alex R. & Thaxton Sherod (2009), Do Frustrated Economic Expectations and Objective Economic Inequity Promote Crime?(A Randomized Experiment Testing Agnew's General Strain Theory), European Journal of Criminology, Vol. 6, No. 1, 47-71.

